

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

О. В. Скидан, д. е. н., доцент

Г. В. Судак, здобувач

Житомирський національний агроекологічний університет

Постановка проблеми. Важливою складовою ефективного функціонування сільських територій є розвиток сільськогосподарського підприємництва. Формування нового бізнесу має бути в центрі уваги місцевої влади, оскільки зростання кількості робочих місць у малому бізнесі, підвищення завдяки цьому доходів населення – це значною мірою результат її діяльності [1, с. 66]. Наразі найбільш перспективним та дієвим напрямом вирішення піднятої проблеми є розвиток підприємництва на кооперативних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах достатньо глибоко досліджена у наукових працях П. Березівського, Ф. Горбоноса, В. Гончаренка, В. Зіновчука, О. Крисального, М. Маліка, Л. Молдаван та багатьох інших науковців. Проте питання розробки механізмів стимулювання розвитку малого бізнесу у сільській місцевості на кооперативній основі в сучасних умовах потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є оцінка сучасного стану та обґрунтування перспективних напрямів активізації розвитку сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. У ході дослідження використано загальнонаукові (історичний, діалектичний, метод системного аналізу, формально-логічний) та спеціальні методи дослідження (методи збору та обробки інформації).

Виклад основного матеріалу. Розвитку підприємницької діяльності в сільській місцевості може значно сприяти кооперація, метою якої є підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності, поліпшення умов розширеного відтворення в аграрному секторі

економіки та підвищення рівня життя сільського населення шляхом зменшення витрат членів кооперативу за рахунок придбання матеріально-технічних ресурсів кращої якості за нижчими цінами, надання їм всіх необхідних послуг найкращої якості за цінами, нижчими за пропоновані комерційними структурами, та збільшення прибутковості сільськогосподарських товаровиробників через отримання найвищої можливої ціни за продукцію, що реалізується через кооператив.

Виходячи з основних принципів кооперації та практичного досвіду діяльності сільськогосподарських кооперативів за умов докорінного реформування в аграрному секторі економіки, сільськогосподарська кооперація на даному етапі – це вища форма самоорганізації сільськогосподарських товаровиробників в цілому, і усіх селян як власників особистих селянських господарств зокрема. Сільськогосподарський кооператив – єдиний шлях до створення в сільській місцевості здорової соціальної, психологічної атмосфери; вирішення питань соціальної захищеності сільських жителів, і насамперед кооперативу; самоорганізації і «самооборони» сільськогосподарських товаровиробників від впливу зовнішніх факторів, не завжди сумісних з цивілізованими ринковими відносинами.

За останні чотири роки кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в країні зростає на 389 одиниць. За інформацією Мінагрополітики України станом на 1 січня 2013 р. в Україні налічується 885 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Протягом 2012 р. кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів збільшилась на 111 одиниць. Найбільша кількість кооперативів налічується у Житомирській (105), Вінницькій (84), Івано-Франківській (71) областях та АР Крим (66). Найменша кількість таких кооперативів у Донецькій (10) та Хмельницькій (11) областях. Із загальної кількості реально здійснюють господарську діяльність 626 кооперативів: з обробітку землі та збирання врожаю – 118, молочарських – 200, м'ясних – 20, плодоовочевих – 56, зернових – 31 та з надання інших послуг – 201. Цими кооперативами, які об'єднали 24,4 тис. осіб, протягом 2012 р., сплачено податків та зборів на суму понад 5 млн грн, надано послуг на суму понад 47 млн грн, реалізовано понад 23 тис. т молока, 88 тис. т зерна, 19,2 тис. т плодоовочевої продукції.

Фінансова підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2011 р. № 272, якою затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Фінансова підтримка надається у розмірі 90% вартості техніки,

обладнання та устаткування вітчизняного виробництва (без урахування сум ПДВ) за умови, що кооператив сплатить постачальнику техніки 10% її вартості, а між покупцем, продавцем і управлінням агропромислового розвитку облдержадміністрації буде укладений тристоронній договір. Кошти спрямовуються на конкурсних засадах сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам, членами яких є виключно особисті селянські, фермерські господарства та фізичні особи-сільськогосподарські товаровиробники, для придбання сільськогосподарської техніки, обладнання та устаткування вітчизняного виробництва.

У 2012 р. за бюджетною програмою КПКВК 2801180 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі» для державної підтримки сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам було виділено 5,0 млн грн, які наказом Мінагрополітики України було розподілено між усіма регіонами країни. Крім того, наказами міністерства затверджено результати регіональних конкурсних відборів сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів для надання їм державної підтримки у придбанні сільськогосподарської техніки, обладнання та устаткування вітчизняного виробництва на суму 3261,14 тис. грн. Такою підтримкою скористались 30 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів із 19 регіонів країни. Із затвердженої суми станом на 1 січня 2013 р. використано 356,63 тис. грн, оформлено кредиторську заборгованість на суму 2446,3 тис. грн. Невикористаними залишилися 2197 тис. грн.

Проте зберігається ряд системних проблем, що стримують розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах і потребують вирішення. Це, зокрема, підвищення ефективності виробництва завдяки оптимізації витрат товаровиробників на придбання засобів виробництва, проведення окремих технологічних операцій, здійснення маркетингових досліджень, а також збільшення прибутку від реалізації продукції через кооперативні формування; розширення доступу товаровиробників до агросервісних послуг; сприяння формуванню на кооперативних засадах елементів інфраструктури аграрного ринку – агроторгових домів, заготівельних пунктів, аукціонів живої худоби та птиці, оптових продовольчих та плодоовочевих ринків тощо; активізація процесів формування сприятливого конкурентного середовища шляхом підтримки розвитку альтернативних комерційним структурам маркетингових каналів руху продукції до споживача, що належать товаровиробникам. Актуальними залишаються також

проблеми стимулювання процесів самоорганізації товаровиробників усіх форм власності і сільського населення на кооперативних принципах для організації та забезпечення проведення сільськогосподарських робіт, спільного використання майна, надання технологічних, соціально-побутових та інших послуг; удосконалення процесу реалізації продукції, ефективніше використання каналів збуту, допомога в досягненні міцних позицій на ринку та протистояння недобросовісній конкуренції тощо. Вирішення цих проблем пов'язується із необхідністю подальшого удосконалення правових та соціально-економічних передумов розвитку сільськогосподарської кооперації.

Висновки. Таким чином, можливість активізації розвитку кооперації на селі як необхідної передумови для забезпечення ефективного розвитку малого підприємництва у сільській місцевості передбачає необхідність розробки організаційно-економічного механізму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні, який включатиме інструменти державної підтримки членам кооперативу на етапах створення та становлення, при просуванні продукції на ринок; заходи щодо поліпшення матеріально-технічної бази кооперативів; надання пільгових кредитів. Потребує оптимізації система інформаційно-дорадчого забезпечення розвитку кооперативних процесів, зокрема шляхом створення та забезпечення функціонування просвітницьких Інтернет-порталів, які б містили нормативно-правову базу щодо створення та регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів, навчально-практичні матеріали, збірники та посібники з розвитку кооперативного руху на селі, інформаційні матеріали щодо вітчизняного та світового досвіду сільськогосподарської кооперації.

З урахуванням територіальної специфіки на базі місцевих навчальних закладів аграрного профілю мають постійно проводитися тренінги, семінари та курси для керівників і працівників сільськогосподарських підприємств, фермерів, селян з метою підвищення кваліфікаційних знань про сільськогосподарську кооперацію, зміни нормативно-правового поля, що регулює їхню діяльність, особливості ведення бухгалтерського обліку та оподаткування, механізми державної підтримки їх розвитку.

Список використаних джерел

1. Розвиток підприємництва у сільській місцевості / [О.В. Скидан, О.Д. Ковальчук, Г.В. Судак та ін.]. – Житомир: Вид-во «Полісся», 2012. –311 с.

2. Черкашина Е. В. О специфике кооперативного предпринимательства / Е. В. Черкашина // Российское предпринимательство. – 2008. – № 8. – Вып. 2 (117). – С. 173–178.